

CEPLIS

CEPLIS

Pāvils Rozītis

**LIETIŠKĀS
INFORMĀCIJAS
DIENESTS**

IZDEVNIECĪBA

Rīga 2009

UDK 821.174-31

Ro 974

Pāvils Rozītis

Ceplis

Pirmpublicējums 1928

© Pāvils Rozītis, 1928

© SIA «Lietišķās informācijas dienests», 2009

Ulda Oša priekšvārds

Korektore Regīna Janmane

Maketētāja Elīna Ducmane

Vāka dizains Elīna Ducmane

Grāmatu nodaļas vadītāja Rita Baroniņa

Iespiests tipogrāfijā SIA «Informatīvā biznesa centrs»

Izdevējs: SIA «Lietišķās informācijas dienests»

Adrese: Graudu ielā 68, Rīgā, LV-1058

Tālrunis 67606110

Fakss 67606120

www.lid.lv

ISBN 978-9984-826-47-9

Priekšvārds

Pāvila Roziša romāna «Ceplis» būtība atklājas jau dažās pirmajās tā lappusēs. Rakstnieks savu vēstījumu sāk, attēlojot kādu spilgtu situāciju, kurā var saskatīt noteiktu līdzību arī ar mūsdienu Latviju. Tajā aprakstīts kāda Latvijas pirmo pēckara¹ gadu uzņēmēja Oskara Brieža sašutums par Finanšu ministrijas atteikumu piešķirt viņam aizdevumu uzņēmējdarbības uzsākšanai. Atteikuma iemesls Briedim šķiet pilnīgi nepamatots, lai neteiktu: smieklīgs – viņam redz neesot nekāda plāna, kā piešķirto naudu izlietot. «Kāds gan Briedim varēja būt plāns, ja pašas naudas vēl nebija? Dodat tikai naudu, gan tad radīsies plāni un nodomi. Nevar taču iepriekš būvēt diezin kādas gaisa pilis!» Ar šo epizodi P. Rozītis būtībā uzdod toni visam turpmākajam romāna saturam. Ne tikai Brieža, bet arī vairākuma citu romānā aprakstīto uzņēmēju, Saeimas deputātu un valsts ierēdņu galvenais jebkuras rīcības motīvs un pirmsākums ir nauda. Taču runa parasti ir nevis par naudas nopelnišanu, bet gan par tās dabūšanu jebkurā iespējamā veidā, īpaši neuztraucoties par likumu normām vai morāles principiem. Tipisks romānā aprakstītais biznesa darbonis dzīvo visdziļākajā pārliecībā, ka neatkarīgās nacionālās Latvijas valsts uzdevums ir rūpēties, lai viņam – uzņēmējam – nekad netrūktu naudas neatkarīgi no tā, kā viņam pašam sokas ar biznesu. ««Ja Latvijā latvieši nevar tikt pie mantas, tad mēs labāk dzīvojam zem krieviem, poļiem vai kā viņus visus tur sauc!» nekādi nevarēja norimties Briedis.»

¹ Runa ir par laiku pēc Pirmā pasaules kara beigām.

Ja personāžiem nebūtu latvisko vārdu un uzvārdu, varētu rasties jautājums – kas tie par cilvēkiem, no kurienes viņi nākuši? Vai tie vispār ir piederīgi jaunajai Latvijas valstij, vai tie drīzāk nav kaut kādi «kā viņus tur sauc», cilvēki no nekurienes?

Galvenais romāna varonis Edgars Ceplis ir nedaudz gudrāks. Viņš vismaz saprot, ka, vienkārši ejot un paprasot, ne no valsts, ne bankām naudu iegūt nevarēs. Ir tiešām vajadzīgs plāns, un Ceplim tāds ir. Tas ir akciju sabiedrības dibināšanas plāns, un Ceplis to izklāsta šauram, viņa paša saaicināto potenciālo akcionāru lokam. Tajā ietilpst gan uzņēmēji – tādi kā Briedis vai pakavu fabrikas īpašnieks Miķelis Nagainis –, gan banķieri un Saeimas deputāti, taču tikai tādi, kuriem, pēc Cepļa vērtējuma, ir reāla ietekme uz viņu interesējošām lietām. Tas nozīmē, ka tie ir cilvēki, kurus pēc nepieciešamības var izmantot par lietu «bīdītājiem» jomās, kurās Ceplim pašam rokas nespiedzas.

Pēc Cepļa plāna, akciju sabiedrības uzdevums būtu ķieģeļu ražošana, lai gan tikpat labi varētu būt arī jebkura cita nozare. Patiesībā Cepli tas maz interesē, galvenais ir tikt pie naudas un sākt to grozīt. Lai to panāktu, viņš pārējo topošo akcionāru, banku un politiskās elites pārstāvju priekšā ķeras pie atklātas blefošanas. Viņš apzināti maldina sanākušos, kad viņi interesējas par ķieģeļu kvalitāti un par to, vai produkcijai vispār būs noiets ārzemju tirgos. «Kā lai ārzemēs nepērk mūsu ķieģeļus, kas taisīti no Latvijas sviestainā māla, ja viņiem pašiem līdz šim ir bijis jāiztiek tikai ar glūdas ķieģeļiem? Nē, par tirgu es nemaz nebaidos. Ja tikai pratīsim vienoties, tad mūsu uzņēmumam ir liela nākotne,» Ceplis jūsmoja un no sirds arī ticēja visam tam, ko runāja.»

Taču drīz vien, kad nauda no akcionāriem jau savākta, uzņēmums jau uzbūvēts, uzsākta ražošana un gatavās produkcijas eksports, atklājas Cepļa nekompetence rūpniecības jomā un intereses trūkums par uzņēmuma vadīšanu. No ārvalstu pircējiem sāk pienākt sūdzības par ķieģeļu kvalitāti. Tie izrādās nekam nederīgi, jo izejviela – māli – atradnēs, pie kurām uzbūvēts uzņēmums, nav nekāds «sviestainais māls». Ķieģeļu ražošanai šī izejviela galīgi nav piemērota. To vēlāk apstiprina arī laboratorijas izpēte, kuru patiesībā būtu vajadzējis veikt vēl pirms uzņēmuma projektēšanas uzsākšanas. Un tas bija jāizdara Ceplim kā galvenajam uzņēmuma dibināšanas iniciatoram, kad «Cepļa» veidošana vēl bija tikai idejas līmenī.